צו ב

א. פון פסוק[1] „אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" איז רש"י מעתיק די ווערטער „אש תמיד" און איז מפרש: „אש שנאמר בה תמיד הוא שמדליקין בה את הנרות שנאמר[2] בה להעלות נר תמיד[3] אף היא מעל המזבח החיצון תוקד".

בפשטות לערנט מען[4] אז רש"י מיינט דאָ באַוואַרענען דעם וואַרט „תמיד" וואָס זעט אויס לכאורה ווי איבעריק: אויב צו מדגיש זיין אז דער אש אויפן מזבח דאַרף ברענען אַן אויפהער, וואָלט געווען גענוג ווען עס שטייט „אש תוקד על המזבח לא תכבה" (ווי עס שטייט אין פריערדיקן פסוק „והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה") — וואָס גיט צו אין דעם דער וואַרט „תמיד"? דעריבער לערנט רש"י אז די ווערטער „אש תמיד" ריידן דאָ ווען אש המנורה, וואָס ווערט אַנגעזופן „נר תמיד", אז איר תוקד — הדלקה — קומט פון (אש ה)מזבח.

ס'איז אַבער ניט פאַרשטאַנדיק: א) די גאַנצע פרשה דאָ רעדט ווען דעם מזבח וועניניו — כולל וועגן אש אויפ'ן מזבח, טאָ ווי קומט דאָ ובפרט ע"פ פשש"מ אַ דין וועגן אש המנורה? דאָס וואָס דער פסוק איז מוסיף דעם וואַרט „תמיד" קען מען איינלערנען אין פשטות, אַז דער פסוק זאָגט עס צוליב תוספת הדגשה פון תמידות, און אויך בלשון חיובי: דער אש אויפן מזבח דאַרף זיין „תמיד" — אַן קיין הפסק: און ווי מ'זעט טאָקע, אַז דער אבן עזרא, וואָס איז פון די ראשי פשטני המקרא, טייטשט טאָקע אַז דער וואַרט „תמיד" קומט מוסיף זיין דעם ענין פון תמידות ביים אש פון מזבח[5].

און כאָטש אַז אט דער פירוש אין רש"י איז געַנומען פון מדרז"ל[6], איז דאָך ידוע (ווי שוין געַרעדט פיל מאָל) אַז אפילו מדרשי חז"ל, וואָס רש"י ברענגט זיי בפירושו על התורה, זיינען מוכרח

---

1) פרשתנו ו, ו.

2) ר"פ תצוה.

3) מסתימת הל' — משמע לכאורה דכל הנרות מדליקין ממזבח החיצון ולא רק נר המערבי (ראה מנ"ח (מצוה צח) ואפשר דלהר"מ (הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"ג) אם רוצה כל נר שכבה מדליקו ממזבח העולה. ובצפע"נ על הרמב"ם חנוכה פ"ג ה"ב דבימי נס חנוכה הדליקו רק נר המערבי (ובכ"ז נתקיימה ע"י מצות נר תמיד)). אבל יותר נ"ל דלא נחית רש"י כאן לזה, כי אינו שייך לפשש"מ כאן. ואף שגם בפשש"מ על כל הנרות נאמר „נר תמיד" הרי פרש"י שנר המערבי „ממנה הי' מתחיל" (אמור כד, ג). וראה לקו"ש חי"ח ע' 100-1.

4) ראה באר מים חיים ומשכיל לדוד.

5) וגם ע"ד ההלכה הרי למדין מפסוק זה „מ"ע להיות אש יקודה על המזבח תמיד שנאמר אש תמיד תוקד על המזבח" (רמב"ם רפ"ב מהל' תמידין ומוספין. סהמ"צ מ"ע כט). וראה רמב"ן ריש פרשתנו פסוק ב.

ואין להקשות למה אין רש"י מפרש „אש תמיד" למ"ע (נוסף על הלאו ד„לא תכבה" בסיום הכתוב — ובפרט דממשיך ומפרש דריבה כאן חיובין: ב"פ „לא תכבה" — לעבור בשני לאווין)

— במשכיל לדוד כתב דב„אש תמיד", „אין כאן משמעות עשה" — אבל (גם בפשש"מ) מצינו כמה מצות בלשון כזה, ובמכש"כ מזה שלפעמים נאמר לשון כזה גם בלאו. ראה לקו"ש חט"ז ע' 328.

— כי אז הול"ל „תוקד אש תמיד" וכמש"נ „להעלות נר תמיד" שמביאו כאן (ועפ"ז מתורץ מה שהעתיק רש"י כאן גם תיבת „להעלות").

6) יומא מה, ב. תו"כ כאן פ"ם (ו, ב) „אש המזבח". אבל ל' רש"י הוא ע"ד הלשון שביומא שם (וראה פרש"י שם). וראה לקמן הערה 22.

בפשוטו ש״מ: ובפרט ווען דער פירוש ווערט אין פירש״י ניט געבראכט מיטן לשון „רבותינו דרשו״ וכיו״ב, וואס פון דעם איז פארשטאנדיק אז דער פירוש איז נאך מער מוכרח פון פשט הכתובים עצמו.

ב) נאך מער: רש״י אליין האט פריער[7] מפרש געווען, אז „ריבה כאן יקידות הרבה, על מוקדה, ואש המזבח תוקד בו, והאש על המזבח תוקד בו, אש תמיד תוקד על המזבח, כולן נדרשו במס׳ יומא[8] שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם״[9], ד.ה. אז דער פסוק „אש תמיד תוקד וגו״ רעדט וועגן (איינע פון) די מערכות וואס זיינען געווען אויפן מזבח — היינט ווי טייטשט רש״י בפירושו אויף אונזער פסוק אז דאס גייט אויף אש המנורה?

ג) נאך מער: אין דעם פסוק גופא איז רש״י גלייך מפרש אז סיומו „לא תכבה״ — גייט אפן אש המזבח?!

ב. מ׳וואלט געקענט פארענטפערן (ווי מפרשים[10] לערנען טאקע איין) אז דעם פסוק „אש תמיד וגו״ כשלעצמו איז רש״י ניט מוציא מידי פשוטו און דער גאנצער פסוק רעדט וועגן דער מערכה אויפן מזבח: רש״י קומט נאר מפרש זיין אז פון דעם ווארט „תמיד״ (דא ביי מזבח) איז פאראן אן אפלערנונג אויף אש המנורה, ביי וועלכער עס שטייט „תמיד״, אז אויך ער דארף אנגעצונדן ווערן פון אש המזבח.

ס׳איז אבער שווער אזוי צו לערנען אין פרש״י, ווייל:

א) לפי״ז האט רש״י געדארפט זאגן „רבותינו למדו מכאן״ אדער „מכאן למדו״ וכיו״ב.

ב) רש״י איז מעתיק פון פסוק אויך דעם ווארט „אש״, און אויך בפירושו טייטש ער אפ צוזאמען מיטן ווארט „תמיד״ אויך דעם ווארט „אש״ — „אש שנאמר בה תמיד״, ד. ה. אז „תמיד״ איז מתאר דעם „אש״ וואס שטייט דא אין פסוק.

ג) פון אריכות הלשון בפי׳ רש״י — „אף היא מעל המזבח החיצון תוקד״, איז פארשטאנדיק אז ער טייטשט דאס איין אין המשך הכתוב „תוקד על[11] המזבח״[12].

ג. ס׳זיינען דא מפרשים וואס פארענטפערן די סתירה צווישן די דערמאנטע פירושי רש״י, אז דער פסוק „אש תמיד תוקד על המזבח״ וועלט אין מס׳ יומא ניט געדרשנט בנוגע די מערכות וואס דארפן זיין אויפן מזבח, נאר מען לערנט אפ אלע מערכות פון די פריערדיקע פסוקים[13]; און דאס וואס

---

7) בפסוק ה.

8) מה, א.

9) הטעם שרש״י מפרשו בפסוק „ו,אש על המזבח גו״ ולא לפנ״ז ב„ואש המזבח תוקד בו״, כי בפששי״מ פי׳ שגם האש (ודכל הלילה) צ״ל בו ולא מחרץ למזבח, וכפרש״י לעיל (א, ח) בגזירין דיום (וכ״פ בראב״ע).

10) דברי דוד (להט״ז) כאן.

11) וכדמוכח גם משינוי ל׳ רש״י „מעל׳ המזבח החיצון תוקד״ היינו שהוא מפרש (ומעתיק) הכתוב „על׳ שפי׳ מעל „המזבח״ פי׳ — החיצון תוקד, כי״ „על המזבח החיצון תוקד״ משמע שה„תוקד״ קאי על „אש תמיד״ דמזבח, משא״כ „מעל׳ שפי׳ שנלקח למק״א — אש המנורה.

12) ומ״ש בדברי דוד שם „ותו דגם לשון בו אינו מיושב אם תפרשהו על המנורה״ צע״ג דהרי בכתוב זה לא נאמר „בו״, כ״א בכתוב שלפנ״ז.

13) ראה״מ וגו״א כאן.

*) וכ״ה גם בדפוס ראשון ושני ורש״י כת״י.

**) נוסף לזה שי״ל שבאם הי׳ אומר „על המזבח החיצון תוקד״ הי׳ משמע (מתאים לפרש״י לפנ״ז דיקידות דכאן נדרשות למנין המערכות) שצריך לעשות מערכה בפ״ע לאש המנורה. וראה לקמן הערה 35.

רש"י זאָגט „כולן נדרשו במס' יומא וכו' במנין המערכות" איז דאָס נאָר לציין, ביי וועלכן ענין ומס' חז"ל דרש'נען די פסוקים[14].

אָבער ע"פ הידוע אויף וויפל רש"י איז מדייק בלשונו, איז מובן אַז דער תירוץ איז אינגאַנצן נישט גלאַטיק, וואָרום אויב נאָר אויף צו מציין זיין דעם אָרט וואו די פסוקים ווערן גע'דרש'נט וואָלט זיך רש"י באָנוגנט מיט זאָגן „כולן נדרשו במס' יומא", ווי מען געפינט כמ"פ בפירושו[15].

ובמילא מוז מען אַננעמען, אַז דאָס וואָס רש"י זאָגט „שנחלקו רבותינו במנין המערכות כו'" איז נוגע לפירושו.

ד. דער ביאור בזה:

דעם תוכן פון וואָרט „תמיד" איז רש"י מפרש פריער[16] ביי דער מנורה: „כל לילה ולילה קרוי תמיד כמו שאתה אומר[17] עולת תמיד ואינה אלא מיום ליום וכן במנחת חביתין נאמר[18] תמיד ואינה אלא מחציתה בבוקר ומחציתה בערב כו'"[19],

און וויבאַלד אַזוי איז דאָך שוין שווער צו זאָגן לשיטת רש"י, אַז דער וואָרט „תמיד" בנדו"ד קומט מוסיף זיין בענין התמידיות בזמן אויף דעם וואָס דער פסוק זאָגט „(אש תוקד גו') לא תכבה", וואָרום אדרבא: „לא תכבה" — מיינט אַז דער „אש" דאַרף ברענען אַן איבערריס[20], אָבער „תמיד" קען מיינען אויך די תמידיות פון ימים אַליין אָדער לילות אַליין[21], און אין זיי גופא, ווי „עולת תמיד", ניט דעם גאַנצן יום אָדער לילה.

און דעריבער לערנט רש"י אַז מיט דעם פסוק „אש תמיד" קומט די תורה מרבה זיין אַן אָנדער אש, וואָס בא איר שטייט „להעלות נר תמיד"[22], אַז מ'דאַרף איר מדליק זיין מעל המזבח.

ה. לויט דעם איז אויך מובן, וואָס בעת רש"י בריינגט פריער אָראַפּ „יקידות הרבה וכו'" — (א) איז ער זיך ניט מסתפק מיט'ן זאָגן „ריבה כאן יקידות הרבה" (פאַרלאָזנדיק זיך אַז מ'וועט אַליין איבערציילן), נאָר ער ברענגט אַלע ערטער (אויך דעם פסוק „אש תמיד")[23]; (ב) אריכות הל' פון רש"י „ריבה כו' הרבה" — ער האָט געקאָנט זאָגן (ובדיוק): ארבע יקידות כאן על

---

14) ובראש"ם כאן: דלישנא דרש"י דקאמר כולן נדרשו במס' יומא לא לענין המערכות הוא דקאמר אלא קצתן למערכות וקצתן לדרשא אחרינא ומה שכתב אחר זה שנחלקו רבותינו במנין המערכות הוא מילתא באנפי נפשא.

15) ועוד ועיקר: לפי' הרא"ם אינו מובן למה מביא רש"י גם הכתוב „אש תמיד גו'". ובדפוס ראשון ושני ורש"י כת"י הובא בפרש"י רק הכתוב „אש תמיד גו'". ואולי טה"ד בדפוס א' וב'. דהרי שם ליתא גם התחלת פרש"י „ריבה כאן יקידות הרבה".

16) ר"פ תצוה.

17) תצוה כט, מב. במדבר כח, ו.

18) בפרשתנו ו, יג.

19) ועד"ז פרש"י בחגיגה כו, ב.

20) דהרי „לא תכבה" פי' (ע"ד תוקד — תהי יקדא) שצריך להבטיח שהאש לא תכבה (תי"ו חרוקה, כ"ף — קמוצה). וע"ד „לא יסורו" (תרומה כה, טו) „ולא יוח" (תצוה כח, כח). ראה פרש"י תצוה שם, לב. נתבאר בארוכה בלקו"ש חט"ז שיחה א' לפ' תצוה.

21) במשכיל לדוד תצוה שם האריך. וצ"ע ואכ"מ.

22) ועפ"ז מובן מש"כ רש"י „אש שנאמר בו תמיד כו'" שם התואר ע"ד ל' הגמ' „אש תמיד שאמרתי לך כו'", ולא כל' התו"כ „אש שאמרתי לך תהא תמיד" — ציווי.

23) בדפוס ראשון ושני ורש"י כת"י לא הובאו כל הפסוקים רק הכתוב „אש תמיד". וראה לעיל הערה 15.

•) וראה רמב"ן בפרשתנו (פסוק ב): בלא תכבה בפסוק שלנו „הזהיר בלאו שלא תכבה לעולם כו'".

מוקדה כו' און (ג) וואס נאך דעם ווי ער זאגט „כולן נדרשו במס' יומא" איז ער מוסיף „שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם" — וואָרום רש"י איז דאָ אויסן צו מדגיש זיין אז דער פירוש דאָ איז תלוי אין די חילוקי דיעות וואס זיינען דאָ במנין המערכות:

וויבאלד אז ריבה כאן — איז מסתבר לומר בפשש"מ אז אלע יקידות רעדן וועגן „כאן" (מזבח) — לויט דער דיעה וואס האלט אז ס'זיינען געווען פיר מערכות יעדן טאג (ובמילא — איז אויך דער פסוק „אש תמיד תוקד על המזבח" נכלל מיט די פסוקים וואס ריידן וועגן מערכות המזבח[24], און לויט דעם מ"ד האט רש"י נישט וואס צו מפרש זיין אין דעם פסוק (ולשיטתו וועט מען מוזן בדוחק איינלערנען דעם טייטש פון „תמיד" ע"ד ווי דער ראב"ע לערנט — או כיו"ב[25]);

לויט די אנדערע דיעות אבער (אז ס'זיינען געווען ניט מער ווי צוויי אדער דריי מערכות[26]), איז רש"י מפרש, אז זיי האבן אויך א הוכחה פון פשש"מ וואָרום, כנ"ל (איז גלאטיקער צו זאגן, אז) „אש תמיד" רעדט וועגן דער מנורה[27], אז תוקד (מ)על המזבח — דאס איז דער פירוש ע"פ פשש"מ. און די יקידות במזבח זיינען „הרבה" (מער פון איינס), אבער ניט פיר.

ו. פון די ענינים מופלאים ע"ד ההלכה אין פרש"י:

באַ כמה דינים, וואו זייער תוכן איז צוזאמענגעשטעלט פון צוויי פרטים וואס זיינען תלוי זב"ז, קומט אויף די

---

24) ראה יומא מה, ב: אש תמיד• למאי אתא .. מערכה שני' כו'. ולהלן שם ממשיך מכתוב זה גם לענין אש המנורה. וראה תי' הב' בתוד"ה תמיד יומא שם. וראה הערות הבאות. ועצ"ע.

— וגם את"ל שלפי המסקנא בהסוגיא שם לכל הדיעות (גם לדעת ר"מ שס"ל שבכ"י היו ד' מערכות וביוהכ"פ ה'), לא הובא שם כתוב זה לענין מערכת המזבח, ומשמע דהדרשא שבגמ' (שם, ב) „אש תמיד שאמרתי לך כו'" קאי לכו"ע (וכמ"ש הרא"ם), הרי

א) גם הרמב"ם (שפסק כר' יוסי שס"ל שהיו ג' מערכות בכ"י — ראה לח"מ שם פ"ב ה"א) שם פ"ב ה"ד הביא הכתוב „אש תמיד" לענין מערכה שלישית לקיים מצות האש (אבל בה"ה שם „מפי השמועה" הביא הכתוב „והאש על המזבח" למערכת קיום האש). ואף שפסק שם (פ"ג הי"ג) דגר מערבי אין מדליקין אותו אלא ממזבח החיצון, הרי לא הביא שם הדרשא ד„אש תמיד" [אף ש"י ל: 1) שהרמב"ם נקט דרשא הפשוטה יותר, ע"ד מ"ש בלח"מ שם פ"ב ה"ב. 2) בדוחק עכ"פ — סמך גם על הירושלמי דלקמן].

ב) בירושלמי יומא פ"ד ה"ו: „לית לרבי יודא מערכת קיומי אש מה מקיים ר' יהודה אש תמיד"

•) משא"כ בתו"כ בפרשתנו קאי עה"כ „ואש המזבח תוקד. וכ"ה בר"ח בגמ'. וכן הגר"א (ועוד) בגמ'. וראה דק"ס שם. אבל לא משמע כן מפרש"י יומא שם רע"ב. ובלח"מ שם ה"א מבאר ומפרש בהגירסא שלפנינו. ועד"ז בדברי דוד כאן.

(אף שלפנ"ז לא הביא הכתוב „אש תמיד" בדעת ר"מ כו').

ואולי י"ל שלשיטת רש"י גם סוגיא זו במסקנתה ס"ל לר"מ (ור' יוסי — ראה בהערה 26) דהכתוב „אש תמיד" קאי במערכת המזבח, אלא דדרשינן ממנו (מתיבת תמיד) גם לענין אש המנורה (אף שאי"ז כוונת רש"י בפירושו כאן עה"כ, כנ"ל בפנים).

25) והרי מצינו בכ"מ דדרשינן כתוב זה לענין אש המזבח: א) בתו"כ בפ' זו: תמיד אף בשבת תמיד אף בטומאה (וראה ירושלמי יומא פ"ד ה"ו בסופו. ובקה"ע שם). ב) רמב"ם שבהערה 5: „מ"ע להיות אש . . תמיד כו'". ג) ברמב"ן שם (בהערה 5): דכתוב זה הוא מצוה לכהנים בקיום האש.

26) או י"ל דלשיטת רש"י גם לדעת ר' יוסי דס"ל שהיו ג' מערכות בכ"י וביוהכ"פ מוסיפים אחת, קאי הכתוב „אש תמיד תוקד גו'" במערכות המזבח, ורק לר' יהודה שס"ל שהיו רק ב' מערכות וביוהכ"פ ג' קאי כתוב זה באש המנורה. וראה בהערה 24.

27) וכ"מ מירושלמי שם, דמסיים „מה מקיים ר' יהודה אש תמיד אש שאמרתי לך תהא תמיד לא תהא אלא על מזבח החיצון", דמשמע דלפי שלא דריש כתוב זה לענין מערכת המזבח לכן דריש לאש המנורה. משא"כ לאידך מ"ד. ראה לעיל הערה 24.

שאלה: וואָס איז דער עיקר פרט וסיבה און וואָס איז דער פרט המסובב.

ולדוגמא: בא שתי הלחם וואָס מ'איז מקריב בחג השבועות איז דער דין אַז דאָס דאַרף זיין „מנחה חדשה" — פון דער תבואה חדשה — און פאַר די שתי הלחם טאָר מען פון תבואה חדשה נישט מקריב זיין קיין אַנדער מנחה אין ביהמ"ק[28]. שטעלט זיך די שאלה[29]: וואָס איז דאָ דער עיקר וסיבה: צי דאָס איז דין שתי הלחם, אַז זיי מוזן זיין די ערשטע מנחה פון דער נייַע תבואה, און אַלס מסובב פון דעם טאָר מען פאַר דעם ניט מקריב זיין פון „חדש" קיין אַנדערע מנחה; אַדער דאָס איז דין מנחות אַז זיי דאַרפען האָבן א מתיר — כדי מ'זאָל מעגן מקריב זיין די מנחות מן החדש, מוז פריער זיין די הקרבת שתי הלחם מן החדש, ד. ה. דאָס וואָס די שתי הלחם זיינען די ערשטע פון דער תבואה חדשה, איז עס צוליב מתיר זיין דורכדעם די מנחות מן החדש.

ונפקא־מינה בנוגע כמה ענינים, ומהם:

אויב מ'האָט עובר געווען און מקריב געווען אַ מנחה פון תבואה חדשה — צי בלייבט אויך נאָכדעם דער איסור צו מקריב זיין אַן אַנדער מנחה פון תבואה חדשה:

אויב דער טעם איז ווייל שתי הלחם דאַרפן זיין די ערשטע פון דער נייַער תבואה, איז וויבאַלד די שתי הלחם קענען שוין סייווי נישט זיין די ערשטע איז במילא שוין נישט שייך קיין איסור אין דעם, און מען מעג מקריב זיין מנחות פון די תבואה חדשה[30].

אויב אָבער אַז דאָס איז מצד דעם וואָס מ'טאָר נישט מקריב זיין אַ מנחה מן החדש איידער די שתי הלחם זיינען עס מתיר, איז דער איסור אויך דאָ נאָכדעם ווי מען האָט שוין מקריב געווען אַ מנחה מן החדש — כ"ז מ'האָט נישט געבראָכט די שתי הלחם איז נישטאָ דער מתיר צו ברענגען מנחות מן החדש.

כעין זה שאלה בענינינו:

דער חיוב צו מדליק זיין די מנורה פון מזבח החיצון — צי איז דאָס אַ דין אין הדלקת המנורה, אַז דער אש המנורה דאַרף זיין פון מזבח החיצון, אַדער דאָס איז אַ חיוב וואָס איז (געוואָגט געווארן בפרשת המזבח, ובמילא —) נוגע דעם מזבח: פון אים דאַרף מען נעמען דעם אש אַנצוצינדן די מנורה[31].

פון די נפק"מ בזה — אויב מאיזה טעם איז נישטאָ קיין אש המזבח[32], צי

28) ראה מנחות סח, ב ואילך. פג, סע"ב.

29) בכל הבא לקמן ראה בארוכה צפע"נ הל' מתנות עניים (לה, ג ואילך). הל' נדרים (ח, ד). ועוד (ושם — עד"ז גם לענין חדש לפני העומר). לקו"ש אמור תשמ"ז.

30) ראה שפת אמת (שם סח, ב) דמתרץ החילוק דקודם העומר וקודם שתה"ל שבמשנה שם דבשתה"ל הוי החסרון במצות שתה"ל ולא פסול בהקרבה שבמנחות, וכ' שלכן אם עבר והקריב קודם שתה"ל שוב רשאין אפי' לכתחילה להביא עוד מנחות קודם שתי הלחם.

31) להעיר ממחלוקת הרמב"ם והראב"ד הל' תמידין פ"ג הי"ג אם זהו חיוב בנר מערבי, או שזה בעיקר דין שלילי, היינו „שלא יביא ממזבח הפנימי ולא מבית הכירים".

32) אלא שיש לדון בזה (ע"ד ההלכה) אם אין מזבח אם יש להדליק את המנורה ממ"ש בתוספתא (מנחות פ"ו ה"ו) השלחן והמנורה והמזבחות מעכבין זא"ז. ובירושלמי שקלים פ"ד ה"ב מחלוקת בזה. ולדעת רבנן שם אינו מעכבין (וראה שם: כאן בעבודות שבפנים כאן בעבודות שבחוץ) — ראה בכ"ז לקו"ש חי"א ע' 117 ואילך וש"נ (ושם: שלדעת הרגצובי הוא מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן אם הכלים הם חלקי המקדש). וראה מנ"ח (מצוה צה) דבלא

איז דאָס מעכב די הדלקה פון דער מנורה:

אויב דאָס איז אַ דין במנורה, איז בשעת ס׳איז נישטאָ קיין אש המזבח, קען מען נישט אָנצינדן די מנורה: אויב אָבער דאָס איז אַ דין אין מזבח, דאַרף אויסקומען אַז בשעת ס׳איז נישטאָ קיין אש המזבח פאַלט אָפּ דער חיוב און מען איז מדליק המנורה פון אַן אַנדער אש.

ע״ד ההלכה איז משמע אַז דאָס איז אַ דין אין הדלקת האש של המנורה, אַז עס דאַרף קומען פון מזבח החיצון[33];

אָבער פון דעם וואָס רש״י איז משנה פון ל׳ רז״ל[34]: „אש תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון״, און שרייבט „אף היא מעל המזבח החיצון תוקד״, איז משמע אַז דאָס איז אַ דין אין מזבח החיצון[35], אַז זיין אש דאַרף אויך (ווי אַנדערע יקידות דאָ) זיין דער וואָס פון אים ווערט געצונדן דער אש המנורה[36].

ובפרט אַז אַזוי איז אויך מובן בפשטות הכתובים, כנ״ל, היות די תורה האָט געשטעלט דעם לימוד אין דער פרשה, וואו עס רעדט זיך וועגן דעם (אש פון) מזבח החיצון, און נישט אין פרשת המנורה.

ז. די הוראה פון דעם בעבודת ה׳:

די כלים וואָס זיינען געווען אין משכן ומקדש טיילן זיך בכללות אויף צוויי סוגים: די כלים וואָס זיינען געשטאַנען בפנים — מזבח הפנימי, מנורה ושלחן; מזבח החיצון כו׳.

אין עבודת האדם זיינען עס די צוויי אופני עבודה: די עבודה מיט זיך אַליין (בפנים), און די עבודה צו טאָן און פועל זיין אויף אַ צווייטן אידן, צו מקרב זיין אויך די וואָס זיינען אין „חוץ״ און חלקו ב(חוץ —) עולם בדוגמת מזבח החיצון וואָס דוקא אויף אים האָט מען מקריב געווען די קרבנות פון אַלע אידן, דאָס איז דער אָרט פון בירור עניני העולם[37].

מזבח החיצון אינו קרוי בית המקדש.

ובכל אופן — מקום לשאלה באם יש מזבח אבל אין אש על המזבח (שחסר בנדבת העצים — ראה תענית כח, א — וכיו״ב).

33) ראה רמב״ם וראב״ד שבהערה 31. ולהעיר שהרמב״ם כתבו בפ״ג המדבר במצות הדלקת המנורה ולא בפ״ב שהוא ע״ד אש המזבח והמערכות שעליו.

34) יומא שם. ועד״ז בתו״כ (כנ״ל הערה 22) וביר׳שלמי (כבהערה 27).

35) וע״ד המערכות שעל המזבח החיצון עצמו. וראה תוס׳ יומא שם ד״ה תמיד. ולהעיר מרמב״ם הל׳ עבודת יוהכ״פ (פ״ב ה״ה. ובפיה״מ יומא שם ספ״ד) דביוהכ״פ היו על המזבח ד׳ מערכות „מוסיפין מערכה כדי להדר המזבח ולעטרו״. ובגמ׳ שם (ועד״ז בתו״כ שלפנינו): אש מחתה ומנורה מניין.

36) ואולי י״ל שעפ״ז דהדה״נ דהמנורה הוא דין במזבח עאכו״כ שכן הוא בנוגע הלאו ד„לא תכבה״ — ונפק״מ להלכה ד„המכבה אש על המזבח עובר כו״ עד מתי נקרא „אש המזבח״ : אם עד שלוקחו במחתה מעל המזבח ואז דוקא נק׳ „נתקה למצוה אחרת״, או גם אם רק הכינה במזבח (ראה יומא מו, ב. ובפרש״י שם. רמב״ם הל׳ תמידין פ״ב ה״ו), ואת״ל שזהו דין במזבח, הרי כ״ז שלא הורידה מהמזבח עובר, ועפ״ז יומתק ל׳ רש״י כאן „המכבה אש על• המזבח״, ולא „המכבה אש המזבח״•• כברמב״ם שם. ועוד.

37) ראה סהמ״צ להצ״צ מצות בנין מקדש פ״ב. ובכ״מ.

•) ובדפוס ראשון ושני: מעל המזבח (וברש״י כת״י: שעל המזבח).

••) ואולי י״ל דעוד נפק״מ בלשונות אלו: „המכבה אש המזבח״ משמע מכבה כל אש המזבח, משא״כ הלשון שבפרש״י „המכבה אש על המזבח״ ה״ז גם מקצת האש (ראה זבחים צא, ב. רמב״ם שם. סהמ״צ מל״ת פא. ביאור הרי״פ (לסהמ״צ רס״ג מל״ת קפח. וראה פני״י וכלי חמדה פרשתנו בביאור דברי הרמב״ן). ולהעיר מהגירסא (בשוה״ג שלפנ״ז) „מעל המזבח״.

ובפרטיות יותר: הדלקת המנורה איז דער ענין התורה[38], כמ"ש[39] „כי נר מצוה ותורה אור", און אויף דעם שטייט „להעלות נר תמיד", (ווי חיוב ת"ת, משא"כ מצות), ובפרט בשעת ס'איז תורתו אומנתו, דעמאלט איז מען בבחי' „נר תמיד" — שטענדיק מקושר מיטן אויבערשטן[40].

קען אַ יושב אוהל טענה'ן: וויבאלד ער קען זיין אין „אנגעצונדענע מנורה" און אין אַן אופן פון „להעלות נר תמיד", דאַרף ער ניט אַנקומען צו מצות, אפילו ניט צו אַ מצוה עוברת[40*], און — עאכו"כ: וואס דאַרף ער האבן צו טאַן מיט עניני העולם אַדער אפילו מיט אַ צווייטן אידן וואס בערך מקום (ומעלת) יושב אוהל געפינט ער זיך ב„חוץ"?

אויף דעם קומט די הוראה, אַז די מנורה (ווערט) דאַרף אַנגעצונדן ווערן פון מזבח, און

אַוודאי איז דאַ דער מזבח הפנימי — די עבודה נעלית פון אַ אידן מיט זיך, אַבער דער אור המנורה צינדט זיך אַן ניט פון מזבח הפנימי, כאַטש ער איז געשטאַנען בסמוך לו[41], וואס דאס איז די עבודה פון פנימיות (הלב[42]), נאָר דוקא[43] פון מזבח החיצון[44].

נאָך מער: בדברי רש"י קומט אויס, אַז דער אש, נאָך זייענדיק אויף דעם מזבח החיצון, איז ער שוין פאַרבונדן מיטן אש המנורה[45]. אין דעם ענין פון עבודת האדם: בכדי אַז ביים יושב אוהל זאָל זיך „אַנצינדן" און לייכטן דער „אש" און אור התורה, דאַרף אים פריער[46] זיין נוגע אַז אויך ביי אַ אידן וואס געפינט זיך ב„חוץ" זאָל ברענען און לייכטן דער „נר ה' נשמת אדם", און דעמולט ערשט קען ער אויפלייכטן זיין „נר ה'" מיטן „אור התורה".

און אט דער פאַרבונד פון מנורה מיטן מזבח החיצון (צו אַפגעבן זיך מיט'ן חוץ) איז אויף אַזויפיל נוגע, אַז דאס ווערט נרמז אין אונזער פסוק מיטן וואָרט „תמיד". וואָרום דער ענין פון „תמיד", די תמידיות אין דער עבודה פון אַ יושב אוהל, ווערט ביי אים אויפגעטאַן דווקא דורכדעם וואס ער גייט דורך אויך נסיונות און שווערקייטן פון „חוץ" און פאַרנעמט זיך מיט פועל זיין אויך אויף אַנדערע אידן דעמאָלט דערגרייכט ער אין זיין עבודה פון לימוד התורה צו דער מעלה פון תמידיות[47].

(משיחת ש"פ צו תשכ"ט)

---

38) ראה תו"א פח, ב. אוה"ת תרומה ע' א'תצא ואילך. ובכ"מ.

39) משלי ו, כג.

40) ראה אוה"ת תצוה ע' א'תקנב ואילך.

40*) ראה ירוש' ברכות פ"א ה"ב: ולא מודה רשב"י שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב כו'. — ולהעיר דפשיטא להש"ס דאפילו לעשות סוכה ולולב מפסיק. ואכ"מ.

41) ראה יומא שם מה, ב. ראב"ד שבהערה 31.

42) ראה לקו"ת דברים עח, ד. פו, ד. מצות בנין מקדש שם. ובכ"מ.

43) ועד"ז במזבח הפנימי שמערכה שני' של קטורת (של מזבח הפנימי) צ"ל על מזבח החיצון (יומא ותו"כ שם).

44) להעיר שנתינת התורה — באה ע"י מענת משה למצריים ירדתם (שבת פח, ב. סע"ב), שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (רמב"ם סוף הל' חנוכה — מספרי נשא ו, כו (בשינוי לשון)).

45) והיינו כי זהו דין באש המזבח (אבל את"ל שזהו דין באש המנורה הרי כמו שהוא על המזבח אינו שייך למנורה. אבל ראה לעיל הערה 36), וכמו במערכה שני' של קטורת (ואש מחתה) שעל מזבח החיצון — שבגמ' ותו"כ באים ביחד (וראה לעיל הערה 35).

46) ולהעיר אשר סדר היום צ"ל: יהיב פרוטה לעני והדר מצלי (ב"ב י, א. שו"ע או"ח סרי"ח צב) ומביהכנ"ס לביהמ"ד (שו"ע או"ח סקנ"ה).

47) להעיר מרשב"י (שתורתו אומנתו) שתחילת ענינו בצאתו מהמערה אחקין מילתא (שבת לג, סע"ב).